

Whitepaper

Perspectief voor Moeilijk Plaatsbare Jeugdigen

Whitepaper Perspectief voor Moeilijk
Plaatsbare Jeugdigen

Bureau Narratief

M. Boere, L. van Koningsveld en H.E. van
Koningsveld

16 Maart 2021

Narratief¹
Verhalend Ontwikkelen

Vooraf

Op 15 maart heeft Etienne van Koningsveld namens Bureau Narratief als adviseur Team Oppakken en Leren van Complexe Casuïstiek (landelijk ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd, VWS/VNG) deelgenomen aan de zogenaamde doorbraakbijeenkomst Moeilijk Plaatsbare Jeugdigen. Deze doorbraakbijeenkomst is een vervolg op een eerdere doorbraakbijeenkomst. Beiden dragen bij aan de oplossing van het probleem dat jongeren met ernstige gedragsproblematiek én met een licht verstandelijke beperking (LVB) in de Justitiële Jeugd Inrichting (JJI) en in de Jeugdzorg plus, na afloop van de strafrechtelijke maatregel, niet kunnen rekenen op goed vervolg van behandeling, dagbesteding, verzorging en opvang.

Bureau Narratief heeft een whitepaper opgesteld, gebaseerd op jarenlange ervaring in de jeugdzorg, jeugddelinquentenzorg, beleidservaring op het ministerie van Justitie en Veiligheid en op basis van ervaringen in het huidige werk, onder andere als adviseur bij het landelijk ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd, waarin Etienne zich bezighoudt met de meest complexe, verstrikte en verstikte casuïstiek.

Het beschrijft een viertal doorbraakadviezen en een tweetal doorbraakconcepten ten behoeve van de aanpak van het ernstige probleem. We zijn gaarne bereid de inhoud toe te lichten. Het telt 11 pagina's en vormt de basis voor nadere uitwerking bij voldoende draagvlak.

Doorbraakadviezen:

1. Jeugdstrafrecht tot 16 jaar, adolescentenstrafrecht tot 27 jaar, volwassenstrafrecht vanaf 27 jaar. Uitzonderingen daargelaten.
2. De bewuste jongeren krijgen een persoonlijke begeleider. Geen reclasseerder, maar een échte begeleider die dan ook maximaal vijf van deze jongeren onder zijn of haar hoede heeft. Deze begeleider zorgt ervoor dat de jongeren in staat worden gesteld mee te draaien in de algemene gang van zaken.
3. Experimenteer met een zogenaamde De Kern Academie voor jongeren met gedragsproblematiek en LVB. Volg de vorderingen en stel bij op basis van ervaringen, nieuwe wetenschappelijke inzichten en maatschappelijke ontwikkelingen.
4. Experimenteer verder met het concept Soldaten van Oranje voor jongeren met gedragsproblematiek en LVB. Volg de vorderingen en stel bij op basis van ervaringen, nieuwe wetenschappelijke inzichten en maatschappelijke ontwikkelingen.

Doorbraakconcepten:

1. De Kern Academie: Rijksinstituut dat dient als algemeen vormende opleiding voor bedoelde aandachtsgroep jongeren. Hier worden ze gestimuleerd, gevormd en gedisciplineerd om weer te kunnen participeren.
2. Soldaten van Oranje: Maatschappelijke dienstplicht gericht op een actieve aanpak van bijvoorbeeld milieuproblemen. Van 18-27 jaar, en jongeren krijgen een wedde.

Inhoudsopgave

Vooraf	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Uitgangspunten.....	5
1. Ieder mens wil waardering.	5
2. De volwassen samenleving is primair verantwoordelijk voor het gedrag van de jeugd.....	5
3. Iedereen in de EU heeft recht op veilig opgroeien.	6
4. Een leven lang stut en steun.....	7
5. Leren van de praktijk.....	7
Doorbraakconcept 1: De Kern Academie.....	8
Doorbraakconcept 2: Soldaten van Oranje	9
Tot slot.....	10
Bibliografie	12

Inleiding

Opgroeien gaat niet vanzelf en doe je niet alleen. Een drietal factoren zijn hierin bijzonder belangrijk: stabiliteit, een liefdevolle omgeving en een stimulerende omgeving. Zijn deze (en een paar belangrijke factoren zoals positieve rolmodellen in de sociale basis) er niet of onvoldoende, maakt dit de jongere kwetsbaarder, waarmee de kans groter wordt dat deze op latere leeftijd 'uit de bocht vliegt'.¹ Als je als jongere niet kunt leunen op deze voorwaarden én je kampt met een psychische stoornis en/of verstandelijke beperking, is de kans vele malen groter dat je een delict pleegt, met als gevolg dat je als jongere belandt in de JeugdzorgPlus of straf en/of een behandeling krijgt in een JJI.²

Jongeren met LVB zijn oververtegenwoordigd in JJI's. Het plegen van ernstige delicten op jonge leeftijd gaat vaak gepaard met een psychische stoornis zoals ADHD of autisme, vaak in combinatie met LVB. Als straf kan je bij het plegen van een ernstig delict worden geplaatst in een justitiële jeugdinrichting (JJI). In principe tot je 18de jaar, tenzij je bent veroordeeld op basis van het adolescentenstrafrecht. Dan kan het verblijf tot 23 jaar, en als je op 22 jarige leeftijd wordt veroordeeld tot een PIJ-maatregel³ die tweemaal verlengd wordt tot zelfs 27 jaar, in een JJI als straf gelden. Gemakshalve: vanaf je 18de jaar word je voor volwassen aangezien en word je vanaf die leeftijd in principe ook veroordeeld volgens het volwassenstrafrecht. Wordt de jeugdige veroordeeld en bereikt hij de leeftijd van 18-jaar en er is geen goede sociale basis waarop hij kan terugvallen, dan staat hij op straat. Soms letterlijk. Ook al is hij gevaarlijk voor zichzelf en voor zijn omgeving. De betrokken professionals grijpen in zo'n geval dan vaak noodgedwongen naar opname in GGZ, op basis van bijvoorbeeld de wet langdurige zorg (WLZ) of de Wet verplichte GGZ (Wvvggz). Bureau Narratief bepleit toepassing van het adolescentenstrafrecht voor in principe iedere jongere tot 27 jaar, uitzonderingen daargelaten.

Doorbraakadvies 1: Jeugdstrafrecht tot 16 jaar, adolescentenstrafrecht tot 27 jaar, volwassenstrafrecht vanaf 27 jaar. Uitzonderingen daargelaten.

Literatuur te over als het gaat om de aanpak van deze aandachtsgroep. Over één ding zijn wetenschappers het eens: alleen opsluiten helpt niet. Integendeel, onderzoek wijst uit dat mensen opsluiten, en jongeren in het bijzonder, leidt tot zogenaamde *detentieschade*. Detentieschade wil zeggen verharding en hospitalisering van de gedetineerde, die tevens een afkeer van de samenleving ontwikkelt.

Toch moeten we jongeren soms opsluiten. Het opsluiten van een jeugdige is dramatisch en drastisch, maar we hebben als samenleving een verantwoordelijkheid voor en naar de gehele samenleving. We moeten de jeugdige straffen als hij de wet

¹ Hans Meij, "De basis van opvoeding en ontwikkeling," (Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut, 2011).

² Rechtspraak, "Adolescentenstrafrecht," Rechtsgebieden: Strafrecht, per 18 maart, 2021, <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Rechtsgebieden/Strafrecht/paginas/adolescentenstrafrecht.aspx>; Hendrien Kaal en Paula Vrij, "Licht Verstandelijke Beperking in de Justitiële Jeugdinrichting," (Leiden: Hogeschool Leiden, 2020).

³ Plaatsing in een jeugdinrichting.

overtreedt; we moeten de samenleving beschermen tegen misdaad, ook van jongeren. Desalniettemin is alleen opsluiten in verreweg de meeste gevallen weinig effectief. Zeker als de delinquenten op enig moment de JJI uitlopen en in dezelfde misère stappen van waaruit ze delicten hebben gepleegd: een gebrekkig en instabiel thuisfront, armoede, onvoldoende zelfsturing, geen positieve rolmodellen en geen perspectief.

Uitgangspunten

1. Ieder mens wil waardering.

Iedereen wil gezien worden en wil graag waardering uit de omgeving, ongeacht leeftijd, geslacht of culturele achtergrond. Deze doelgroep ook; en misschien nog wel meer, omdat deze jongeren vaak niet of onvoldoende zijn gezien in een positief licht. Als ze al worden gezien, is het omdat ze 'anders' zijn, niet goed presteren op school of omdat ze afwijkend of zelfs crimineel gedrag vertonen. De samenleving keurt dit af en zegt hiermee dat ze er eigenlijk niet bij horen.

Door het uitsluiten van deze jongeren, laten we ze geen andere optie dan hun waardering en de behoefte om ergens bij te horen, elders te adresseren. Dit kan leiden tot onze onjuiste overtuiging dat ze niet mee willen doen in de samenleving. Maar meedoen wil iedereen. Het gaat er bij deze jongeren om *met wie* ze mee willen doen. Te vaak leven jongeren in een 'parallele samenleving' van bedreiging en geweld, onaangepast gedrag en verkeerd geld. Hoe sterk ze dit ook zelf geloven, dat is niet hun plek – dat is niemandsland. Hun wil om zich te begeven in de parallele samenleving is meer een manier van coping met onze uitsluiting, naast een aanpassing aan de omgeving waarin ze opgroeien. Bovendien zijn deze jongeren extra kwetsbaar omdat ze een beperkt cognitief vermogen hebben als gevolg van een verstandelijke beperking.

Nu komt de logische vraag op: was onze uitsluiting dan niet terecht? De jongeren kozen immers zelf voor strafbaar gedrag. Bureau Narratief beantwoordt deze vraag ontkennend, en neemt hier bewust stelling dat we de jongeren in beginsel niet moeten beschouwen als onwillig, maar als onkundig. De jongeren kozen immers niet voor een licht verstandelijke beperking, de opvoedingssituatie en de vaak schrale ontwikkelingsomgeving, waardoor ze nooit hebben geleerd hoe ze zich goed moeten gedragen in onze samenleving, hoe ze goed aansluiten op de omgeving, in groepen op school en werk, en hoe ze zichzelf fatsoenlijk moeten redden. Kortom: hoe ze 'normaal mee kunnen doen'.

2. De volwassen samenleving is primair verantwoordelijk voor het gedrag van de jeugd.

Wij, als samenleving, kunnen niet alles. Hoewel we dankbaar mogen zijn voor de vele ontwikkelingen van de afgelopen honderden jaren in onze samenleving, kunnen we ook nu niet iedereen helpen. Kinderen opsluiten middels de inzet van het jeugdstrafrecht en het adolescentenstrafrecht laat onze beperkingen en soms het

falen van de samenleving zien. Bovendien verergert de resulterende detentieschade het probleem. Opsluiting is het *ultimum remedium* en is geen oplossing voor het probleemgedrag.

In hoeverre kunnen we de jeugd persoonlijk verantwoordelijk stellen voor afwijkend en strafbaar gedrag? Bekijken we de huidige samenleving, dan zien we het overgrote deel van de mensen volkomen betoverd door spullen, imago en entertainment. Deugdzaamheid, lange-termijn denken en zelfreflectie zijn geen producten die je op bol.com kunt kopen. Iedere ouder weet dat nadoen van rolmodellen zoals ouders, broers en zussen en vrienden waar tegen je opkijkt, een belangrijke manier van leren is. Dit veronderstelt onmiddellijk dat er iemand nodig is die het waard is om na te doen. Door het gebrek aan rolmodellen in de nabije omgeving hoeven we dus niet verbaasd te staan dat een aantal jongeren zich zo niet weet te redden en kiest voor noodoplossingen. Het opsluiten van deze jongeren getuigt niet van duurzaam en menselijk optreden. Het is geen gemakkelijk maatschappelijk vraagstuk, maar we moeten het antwoord niet zoeken in schuld en straffen. We moeten energie en geld steken in jongeren vormen en opleiden en zien te her-motiveren om mee te draaien in onze samenleving.

Laten we genuanceerd (blijven) nadenken over probleemgedrag onder jongeren, opvoeden en de verantwoordelijkheid van ouders en samenleving als geheel.

In de doorbraakaanpak op 15 maart jl. kwam terecht ter sprake dat we een kleine groep jongeren met ernstig probleemgedrag 'rondpompen' in instellingen, omdat we er geen goed raad mee weten.

3. Iedereen in de EU heeft recht op veilig opgroeien.

Voor kinderen hebben we in de Europese Unie speciale verdragen opgesteld. Kinderen hebben rechten, dat is internationaal afgesproken. Ze hebben bijvoorbeeld recht op veilig opgroeien, liefde, perspectief en scholing.⁴

Daar horen ook geschikte rolmodellen bij die, zoals vastgesteld in de inleiding, hard nodig zijn voor de persoonlijke ontwikkeling.

Doorbraakadvies 2: De bewuste jongeren krijgen een persoonlijke begeleider. Geen 'klassieke' reclasseerder of jeugdbeschermer met een caseload van meer dan vijftien jongeren en hun gezinnen, maar een échte persoonlijke begeleider die daarom ook maximaal vijf van deze jongeren onder zijn of haar hoede heeft. De begeleider die we hier bedoelen, zorgt ervoor dat de jongeren in staat worden gesteld zichzelf zo goed als mogelijk te ontwikkelen en mee te doen in de dagelijkse gang van zaken in onze samenleving en staat naast hem of haar.

⁴ De Kinderombudsman, "Waar heb ik recht op?" per 18 maart, 2021, <https://www.dekinderombudsman.nl/waar-heb-ik-recht-op>.

4. Een leven lang stut en steun.

Heel langzaam raken we doordrongen van het feit dat er mensen zijn in onze samenleving die hun leven lang stut en steun nodig hebben om te voorkomen dat het (weer) fout gaat. Ze hebben hulp nodig met een zinvolle dagbesteding, het huishouden, de financiën en een sociale basis.

We merken dit al aan het eerdergenoemde 'rondpompen' van de jongeren. Opnieuw: als ze het zelf hadden gekund, hadden ze het wel gedaan. Niemand wil worden rondgepompt. Dit is dus veel meer het herinterpreteren van 'probleemjongeren' naar 'mensen die hulp nodig hebben'. Bureau Narratief stelt voor om meer te investeren in deze jongeren dan op het eerste gezicht nodig lijkt, om op lange termijn veel te besparen – op leed en hoge maatschappelijke kosten.

5. Leren van de praktijk.

Er zijn voorheen innovatietrajecten voor deze aandachtsgroep ontwikkeld. Met veel tamtam gelanceerd en stilletjes gestopt. De Lubberskampen, De Rolpaal, Out with bound-projecten, Glenn Mills, enz. Bestudeer deze projecten en evaluaties hiervan goed. Wat hebben ze gemeen, wat ging er goed, wat ging er mis en wat kunnen we hiervan leren voor een nieuw, eigentijds vormings- en zorgconcept voor deze aandachtsgroep?

Twee mooie projecten die in dit verband niet ongenoemd mogen blijven zijn Rotterdam Vakmanstad (uit Nederland, Rotterdam) en Impulsion 75 (uit Frankrijk, Parijs). Twee eigentijdse concepten die hun waarde tonen en positieve aanknopingspunten hebben in de aanpak van dit maatschappelijk vraagstuk.⁵ Hoe kunnen we relevante succesfactoren kopiëren voor andere steden en regio's, en gebruiken in het helpen van deze kwetsbare, onaangepaste en soms gevaarlijke jongeren?

⁵ Judith Wambacq, "Zorg dragen voor de jeugd: Bernard Stiegler, Impulsion 75 en Rotterdam Vakmanstad," *De Uil van Minerva* 28, no. 4 (Januari 2015): 417-423.

Doorbraakconcept 1: De Kern Academie

Voorstel. Nederland ontwikkelt een Rijksprogramma voor jongeren: De Kern Academie. Dit wordt een landelijk instituut met verschillende locaties voor deze doelgroep. We starten experimenteel en volgen de vorderingen op de voet. We stoppen niet na twee jaar, maar stellen bij naar beter. De leest vinden we in een combinatie van eerder beschreven projecten (onder uitgangspunt 5).

In dit concept bieden we deze jongeren in een gedisciplineerd programma vier belangrijke handvatten voor het leven:

- Een gezond biologisch ritme in dag, week, maand, seizoen en jaar,
- Een gezond lichaam,
- Een zinvolle dagbesteding,
- En toekomstperspectief.

Deze jongeren worden in dit programma begeleid en ondersteund, getraind en gedisciplineerd, en zo geholpen in het proces tot zelfontplooiing en participatie. Disciplineren gaat in dit verband veel verder dan slechts 'doen wat er gezegd wordt'. We lijken tegenwoordig voorzichtig met het openbare gebruik van de term discipline, en niet zonder reden. Maar wat we in deze voorzichtigheid niet over het hoofd mogen zien is dat discipline – in de bredere zin van jezelf onderwerpen aan kennis, structuur of een leermeester – een van de meest vruchtbare manieren is om jezelf te ontwikkelen.

We kunnen, zoals Isaac Newton ons heeft geleerd, 'staan op de schouders van reuzen'. Dat wil zeggen: bouwen op datgene wat we al weten en kunnen. We hoeven niet alles zelf en opnieuw te doen. En dat geldt ook voor de jongeren. De bijzondere relevantie van disciplineren in de context van deze aandachtsgroep komt met het besef dat het niet aan de jongeren zelf ligt dat ze 'niet normaal *willen* doen'. De jongeren *kunnen* niet normaal doen. De Kern Academie leert de jongeren de basisvaardigheden om te kunnen participeren naar vermogen, onder de juiste begeleiding en met oog voor de talenten én beperkingen van deze jongeren.

De dagelijkse gang van zaken en ritme wordt in De Kern Academie ingericht middels een uitgebalanceerd programma in een afwisseling van leren, werk, sport, spel en rust. Activiteiten gebeuren in groepsverband en individueel. Er is ruimte voor therapie en zorg. De programma's worden begeleid door de beste jeugd- en jongerenwerkers die we hebben in Nederland. En de projecten worden onderzocht door onderzoeksteams van universiteiten.

Doorbraakadvies 3: Experimenteer met een zogenaamde De Kern Academie voor jongeren met gedragsproblematiek en LVB. Volg de vorderingen en stel bij op basis van ervaringen, nieuwe wetenschappelijke inzichten en maatschappelijke ontwikkelingen.

Doorbraakconcept 2: Soldaten van Oranje

‘Nihil timendum est!; er valt niks te vrezen’. Dat is de attitude en uitstraling van de Soldaten van Oranje. Nederland gaat onder deze ‘vlag’ nu eindelijk een vorm van de maatschappelijke dienstplicht invoeren voor alle jongeren vanaf 18 jaar. Tenminste 6 maanden en ten hoogste 12 maanden waarin jongeren een vormings- en opleidingsprogramma aangeboden krijgen in de zorg, natuurbeheer, defensie en andere relevante sectoren die zich goed lenen voor de maatschappelijke dienstplicht. Voor met name de aandachtsgroep waarover we in deze whitepaper schrijven, verbinden we hier landelijke projecten aan, waarbij het werk relatief eenvoudig is, maar cruciaal voor het land. We hebben het dan bijvoorbeeld over een divisie Dijkverhoging, Divisie Duinverzwaring, Divisie Afwatering, Divisie Bosbrandbestrijding, Divisie Stormschadeherstel, Divisie Aanleg van Groen, Divisie Plastic Opruiming, en ga zo verder.

Jongeren met LVB en een psychische stoornis kunnen dus ook deelnemen aan Soldaten van Oranje. Naar vermogen en met de juiste begeleiding. Ze doen mee, ontwikkelen eigenwaarde en ontvangen waardering. Zij verdienen een wedde en de betrokken leidinggevenden hebben een belangrijke voorbeeldfunctie en moeten naast het beschikken over talent, ook over een relevante opleiding beschikken om deze doelgroep goed te kunnen begeleiden. We gaan leegstaande overheidsgebouwen en leegstaande religieuze gebouwen benutten om jongeren te huisvesten gedurende de maatschappelijke dienstplicht. We dragen zorg voor een landelijke dekking. De gedachte is dat het programma betaalbaar wordt, omdat het recidive voorkomt, preventief werkt voor alle jongeren en ook schadekosten als gevolg van milieuvervuiling, wateroverlast, brand en dergelijke uitspaart.

We kunnen overwegen om deze maatschappelijke dienstplicht ook op te nemen als bijzondere voorwaarde in het adolescentenstrafrecht (van 16 tot 27 jaar). Dat betekent dus in de praktijk dat een jongere door de rechter eerder wordt vrijgelaten mits hij of zij goed meedoet in Soldaten van Oranje. Of dat de rechter dit programma oplegt, in plaats van detentie.

Soldaten van Oranje bestaat als concept en is ontwikkeld door Dr. Jan Dirk de Jong, lector in Leiden en Etienne van Koningsveld van Bureau Narratief.

[Klik hier](#) voor hun website of ga handmatig naar soldatenvanoranje.nl.

Doorbraakadvies 4: Experimenteer verder met het concept Soldaten van Oranje voor jongeren met gedragsproblematiek en LVB. Volg de vorderingen en stel bij op basis van ervaringen, nieuwe wetenschappelijke inzichten en maatschappelijke ontwikkelingen.

Tot slot

Alleen opsluiten werkt niet. Het leidt tot hospitalisering en verharding, wat de oorzaak van het probleem niet aanpakt, maar bestendigt. ‘Rondpompen’ van deze jongeren werkt ook niet. Ook het doorverwijzen van jongeren naar de gesloten GGZ omdat we anders niet om kunnen gaan met hun onhandelbare gedrag is onlogisch en legt extra druk op de zorginstellingen. De zorg en begeleiding die deze jongeren nu krijgen, kan veel beter worden verleend aan anderen die nu op de wachtlijst terechtkomen en waarvoor we deze GGZ bedoeld hebben.

Bureau Narratief deelt op basis van de vijf genoemde uitgangspunten vier doorbraakadviezen en twee doorbraakconcepten om te voorkomen dat we jongeren lang opsluiten, rondpompen of doorverwijzen naar de GGZ omdat er geen alternatief is in Nederland.

Oude wijn in nieuwe zakken? Dat klopt. Elementen van prachtige programma’s en projecten uit het verleden, plaatsen we in dit tijdsgewricht. We hebben geen dienstplicht meer in Nederland. En veel jongeren zijn bij een dergelijk vormings- en werkprogramma wél gebaat. Door een te grote voorzichtigheid en te smalle definitie wordt disciplineren in ons land in een negatief daglicht gezet. We zijn geneigd de jongeren hun gang te laten gaan, om ze in “hun waarde te laten.” Natuurlijk is het belangrijk om de jongeren in hun waarde te laten, dat staat niet ter discussie. Maar het mag niet doorslaan naar het loslaten van alle controle. Wat we hier namelijk mee missen is de cruciale rol die disciplineren, in de bredere zin, speelt in de ontwikkeling van de jongeren. Discipline is belangrijk voor onze basis en is in de kern goed, mits natuurlijk goed toegepast en door de juiste onderwijzer. Bovendien is het gehele schoolsysteem eigenlijk één groot disciplineringstraject; en wij noemen een gebrek aan scholing verwaarlozing.

“Wat gaat dit wel niet kosten?” vraagt de criticaster terecht. Het is kostbaar: het kost veel geld en het programma is kostbaar, waardevol. Laten we het berekenen. Maar we mogen niet vergeten het bedrag van ontwikkelingskosten en structurele kosten van deze twee doorbraakconcepten af te zetten tegen de kosten die gemoeid gaan met uitkeringen, rechtszaken, persoonlijk leed, maatschappelijke schade en herstelkosten, en natuurlijk de kosten van het vrij gekomen bed in de GGZ. Want daar is het immers ook om te doen. Er zijn maatschappelijke kosten-baten analyses (MKBA’s) gemaakt van bijvoorbeeld problematische jeugdgroepen en complexe jeugdzorg-casuïstiek. Niets doen aan een overlastgevende jeugdgroep kost meer dan een miljoen euro per jaar.⁶ Een complexe jeugdzorgcasus kost soms ook meer dan een miljoen euro per jaar. Voor één jongere.

Als er voldoende draagvlak is voor de De Kern Academie en/of Soldaten van Oranje, doen we er verstandig aan een nationale Denktank Perspectief voor Jongeren in te richten. Wetenschappers, beleidsmakers en ondernemers krijgen een stoel. Deze

⁶ Cebeon, “Kostbare vriendschappen: wat problematische jeugdgroepen de maatschappij kosten,” (Amsterdam: Cebeon, 2016).

Denktank fungeert als Raad van Advies voor initiatiefnemers van doorbraakconcepten, als Raad van Toezicht voor bijvoorbeeld De Kern Academie en Soldaten van Oranje als deze inderdaad operationeel zijn en werkt in een Delphi-achtige setting om continu nieuwe wetenschappelijke inzichten te verbinden met de praktijk en vice versa. Om elkaar te inspireren, te motiveren en te controleren.

Bibliografie

Cebeon. "Kostbare vriendschappen: wat problematische jeugdgroepen de maatschappij kosten." Amsterdam: Cebeon, 2016.

<https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/2229>

De Kinderombudsman. "Waar heb ik recht op?" Per 18 maart, 2021.

<https://www.dekinderombudsman.nl/waar-heb-ik-recht-op>

Kaal, Hendrien en Paula Vrij. "Licht Verstandelijke Beperking in de Justitiële Jeugdinstelling." Leiden: Hogeschool Leiden, 2020.

<https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/lvb-en-jeugdcriminaliteit/handreikingen/handreiking-lvb-jji-.pdf>

Meij, Hans. "De basis van opvoeding en ontwikkeling." Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut, 2011. [https://repository.officiele-](https://repository.officiele-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2018-32453/1/bijlage/exb-2018-32453.pdf)

[overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2018-32453/1/bijlage/exb-2018-32453.pdf](https://repository.officiele-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2018-32453/1/bijlage/exb-2018-32453.pdf)

Rechtspraak. "Adolescentenstrafrecht." Rechtsgebieden: Strafrecht. Per 18 maart, 2021. [https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-](https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Rechtsgebieden/Strafrecht/paginas/adolescentenstrafrecht.aspx)

[contact/Rechtsgebieden/Strafrecht/paginas/adolescentenstrafrecht.aspx](https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Rechtsgebieden/Strafrecht/paginas/adolescentenstrafrecht.aspx)

Wambacq, Judith. "Zorg dragen voor de jeugd: Bernard Stiegler, Impulsion 75 en Rotterdam Vakmanstad." *De Uil van Minerva* 28, no. 4 (Januari 2015): 417-423.

https://www.researchgate.net/publication/293670763_Zorg_dragen_voor_de_jeugd_Bernard_Stiegler_Impulsion_75_en_Rotterdam_Vakmanstad

